

TŪRISMA ATTĪSTĪBA COVID-19 PANDĒMIJAS APSTĀKĻOS LATVIJĀ *TOURISM DEVELOPMENT IN COVID-19 PANDEMIC CONDITIONS IN LATVIA*

Laura Rēdmane Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, lr17048@edu.rta.lv, Rēzekne, Latvija
Zinātniskā vadītāja Mg. oec. *Iveta Dembovska*

Abstract. *The tourism industry will have to adapt to the post-pandemic “new normal” as the outbreak of the Covid-19 pandemic has brought major changes to the world. The Covid-19 outbreak, which began in 2019, affected the lives of people and businesses around the world and changed everyday life beyond recognition. Given that Covid-19 is spread mainly through contact with an infected person, the decision was taken in several countries to introduce various safety measures to reduce the spread of Covid-19, such as the introduction of an emergency situation, social distancing, travel restrictions, wearing of masks, cancellation of events and closure of businesses. These changes had a major impact on everyone around the world, but in 2022, as the incidence decreases, the tourism industry is gradually starting to recover. The novelty of the research: explores how the tourism industry is evolving in the face of the pandemic and how travellers are changing their habits.*

Keywords: *Covid-19, pandemic, tourism, tourism development.*

Ievads

Tūrisma attīstības iespējas tika ļoti ierobežotas koronavīrusa SARS-CoV-2 infekcijas slimības laikā (turpmāk – Covid-19), izraisot pandēmiju, kas ir ļoti aktuāla tēma jau kopš 2019. gada jeb kopš Covid-19 pandēmijas uzliesmojuma pasaulē un turpinās līdz pat šai dienai. Pandēmijas ietekmē, cilvēki bija spiesti mainīt savu ikdienu, pārtraucot mācību procesa norisi klātienē visās izglītības iestādēs, atceļot visus publiskos pasākumus, sapulces, gājienus un piketus, pēc iespējas ierobežojot klātienē pakalpojumu sniegšanu un veicot darbu attālināti, ja tas ir iespējams. Iedzīvotājiem bija jāpaliek savās mājvietās, bija nepieciešams ievērot pulcēšanās ierobežojumus un savā starpā ievērot 2 m distanci (Mozgis, 2022). Covid-19 pandēmija ļoti smagi skāra visu pasauli un ietekme uz tūrismu ir milzīga, kā arī šī nozare šobrīd ir viena no smagāk skartajām nozarēm pasaulē, kas ietekmē gan ceļojumu piedāvājumu, gan pieprasījumu (Sumb, 2021). Iedzīvotājiem nācās meklēt dažādas alternatīvas tūrismam, atpūtai un savstarpējām tikšanās reizēm, jo pandēmijas ietekmē, uzņēmumiem bija jāaskaras ar dažādiem jauninājumiem un izmaiņām, kuras nācās un joprojām nākas ievērot visiem.

Pētījuma aktualitāte: mūsdienu darba organizācija un attīstītā transporta sistēma sniedz plašākas ceļošanas iespējas cilvēkiem. Stabili ienākumi un brīvais laiks ir tam priekšnosacījumi. Tā kā jebkuram strādājošam cilvēkam reizi gadā ir vismaz divas nedēļas garš atvaļinājums, viņš cenšas to izmantot savai atpūtai. Atpūta, savukārt, lielākai daļai cilvēku asociējas ar ceļošanu (Brencis, 2003). Taču ar Covid-19 uzliesmojumu, kurš sākās 2019. gadā, visas pasaules iedzīvotāju, uzņēmumu dzīves un ikdienas gaitas mainīja līdz nepazīšanai. Ņemot vērā, ka Covid-19 izplatās galvenokārt nonākot kontaktā ar inficētu personu, ar sīkiem pilieniem, kas rodas inficētajai personai runājot, šķaudot vai klepojot, kā arī netieša kontakta ceļā, pieskaroties virsmām un priekšmetiem, kas piesārņoti ar elpceļu izdalījumiem, nācās ieviest dažādas izmaiņas, lai maksimāli ierobežotu Covid-19 izplatību. Šīs izmaiņas būtiski ietekmēja ikvienu visā pasaulē, jo 2020. gada globālā Covid-19 pandēmija izraisīja milzīgas un pēkšņas pārmaiņas attiecības starp drošību un ceļošanu. Globalizācija un robežu slēgšana, attiecībā gan uz izejošo, gan uz ienākošo ceļojumu ierobežošanu, kas sākotnēji tika darīts ar domu, ierobežot vīrusa izplatību starptautiskā mērogā, attīstoties valsts karantīnas virzienā, lai “samazinātu” saslimstības rādītājus (Westcott & Anderson, 2020). Lai samazinātu Covid-19 izplatību, daudzās valstīs tika uzsākti dažādi slimības izplatības ierobežojoši pasākumi, kā arī tika izsludinātas ārkārtas situācijas. Tika ieviesti dažādi pasākumi, lai samazinātu Covid-19 izplatību, kā piemēram, sociālā distancēšanās, maksu nēsāšana, pasākumu atcelšanu, uzņēmumu slēgšana, kā rezultātā daudzi palika bez darba un patstāvīgā ienākuma (Bakar, Rosbi, 2020). Taču ilgākā laika posmā nozarei būs jāpielāgojas pēc pandēmijas “new normal” apstākļiem, jo Covid-19 pandēmijai ir bijusi milzīga ietekme uz ceļojumu un tūrisma nozari visā pasaulē.

Pētījuma objekts: tūrisma nozare.

Pētījuma priekšmets: tūrisma nozares attīstība Covid-19 apstākļos.

Pētījuma mērķis: izpētīt tūrisma attīstību Covid-19 pandēmijas apstākļos, lai varētu sniegt priekšlikumus tūrisma nozares attīstībai.

Pētījuma uzdevumi:

- 1) izpētīt un analizēt, kā Covid-19 ietekmējis tūrisma nozari;
- 2) izpētīt Covid-19 ietekmi uz tūrisma nozari un tūristu ceļošanas paradumiem;
- 3) veikt secinājumus un izstrādāt priekšlikumus tūrisma attīstības iespējām Covid-19 pandēmijas apstākļos.

Hipotēze: Covid-19 pandēmija ir ietekmējusi tūrisma nozari un tūristu ceļošanas paradumus.

Pētniecības metodes: monogrāfiskā jeb aprakstošā metode, loģiski - konstruktīvā metode, socioloģiskā pētījumu metode – aptauja, salīdzinošā jeb komparatīvā metode, statistiskā datu apstrādes metode.

Pētījuma periods: No 2019.gada decembra līdz 2022.gada martam.

Tūrisma nozares attīstība Latvijā

Latvijā ir daudzveidīgi tūrisma resursi, balstoties uz kuriem, ir iespējas izveidot tūrisma produktus. Galvenā reģionu tūrisma attīstības problēma ir konkurētspējīgu tūrisma produktu nepietiekamība. Konkurētspējīgās priekšrocības radīšanu ietekmē dažādi faktori, kā unikalitāte, pieprasījuma mainīgums, menedžmenta prasmes, kvalitāte u.c. (*Silineviča & Gaile, 2007*). Tūrisms Latvijā ir kļuvis par nozīmīgu tautsaimniecības jomu, kuras attīstībai arī nākotnē ir virkne pozitīvu priekšnosacījumu. Taču pieaugošā konkurence starp tūrisma uzņēmumiem un tūrisma vietām gan vietējā, gan starptautiskā līmenī liek arvien nopietnāk pārdomāt, kādus attīstības ceļus izvēlēties un kā efektīvāk sasniegt vēlamos rezultātus (*Freijers, 2011*). Tūrisma nozare sniedz ne tikai jaunas darba iespējas dažādās sfērās strādājošām personām, bet arī atvieglo ceļojumu tūristiem, jo gatavojoties ceļojumam, atrodoties svešā vietā, tūristam ir nepieciešama dažāda informācija, piemēram, kur atrodas viesnīcas, kur atrodas tuvākā kafējnīca, kādas ievērojamas vietas var apskatīt pilsētā (pagastā) (*Silineviča u.c., 2001*), uz šiem visiem jautājumiem atbildes var sniegt plašās tūrisma industrijas sektora tīkla darbinieki.

Pēkšņais Covid-19 pandēmijas uzliesmojums 2020.gada sākumā krasī mainīja ikdienas dzīves ritmus visā pasaulē. Dažu nedēļu laikā, cenšoties ierobežot vīrusa izplatību, tika slēgtas robežas, noteiktas bloķēšanas un vietējās ekonomikas apstādīnātas. Skolas tika slēgtas, bērniem bija jāuzsāk sava pirmā attālinātā apmācība. Pēc gadu desmitiem ilgušām nepiepildītām prognozēm par pāreju uz attālināto darbu, uzņēmumi bija spiesti veikt maiņu gandrīz vienas nakts laikā (*Molloy et.al., 2021*). Ceļojumi un tūrisms varētu būt vienīgā pasaules ekonomikas visvairāk ietekmētā nozare Covid-19 pandēmijas laikā. Plašā krīze, kas saistīta ar Covid-19 pandēmijas uzliesmojumu, atklāj pašreizējās globālās ekonomikas sistēmas trauslumu un neilgtspējīgo raksturu, kurā ceļojumiem un tūrismam ir izšķiroša nozīme. Covid-19 tik strauji izplatījās pa visu planētu, lielā mērā starptautiskā tūrisma un biznesa ceļojumu dēļ. Nav pārsteidzoši, ka tūrisms ir arī viena no ekonomikas nozarēm, kuru visvairāk skārusi robežu slēgšana un ceļošanas ierobežojumi, ko valstis bija noteikušas, lai savus pilsoņus “atturētu” no ceļojumiem ārpus savas valsts un ceļotājus no ārvalstīm “neielaistu” valsts teritorijā (*Lew et al., 2020*). Ceļošana ir tūrisma aktivitātes priekšnosacījums, tāpēc jebkurš ceļošanu kavējošs faktors var būtiski ietekmēt tūrisma nozari. Tam spilgts pierādījums ir pandēmijas Covid-19 ienākšana mūsu dzīvēs, kas visu tūrisma industriju ietekmē līdz pat šai dienai un atstās sekas arī nākotnē. Tāpēc ir svarīgi, lai būtu labi pārdomāta tūrisma krīzes un katastrofu pārvaldība (TCDM), lai mazinātu ietekmi un palīdzētu pēckrīzes atveseļošanā (*Yeah, 2020*). Kopumā tūrisma nozarē valda vispārējais apjukums - vakcinācijas „karš” un biežā spēles noteikumu maiņa (*Ziemele, 2021*), kā arī nodokļu reforma.

Covid-19 pandēmijas ietekme uz tūrisma nozari un tūristu ceļošanas paradumiem Latvijā

Lai iegūtu Latvijas iedzīvotāju viedokli par tēmu: “Tūrisma attīstība Covid-19 pandēmijas apstākļos Latvijā”, kā Covid-19 pandēmija ietekmē tūrisma nozari un kā ir mainījušies tūristu ceļošanas paradumi, tika izveidota anketa, kurā tika iekļauti 22 jautājumi. Anketa tika izveidota Microsoft Word programmā, izdrukāta papīra formātā un izdalīta garāmgājējiem Balvu, Alūksnes, Rēzeknes, Gulbenes pilsētās, kā arī anketa tika ievietota interneta pārlūkā visidati.lv. Kopā tika anketēti 122 respondenti, kuri tika izvēlēti nejauši.

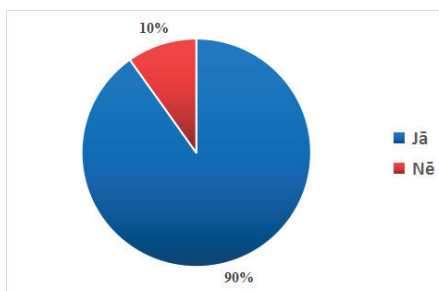
Pētījuma objekts: Covid-19 pandēmija.

Respondentu kopa: personas neatkarīgi no vecuma un dzīves vietas.

Mērķis: noskaidrot respondentu viedokli par to, kā Covid-19 pandēmija ietekmē tūrisma nozari un kā ir mainījušies tūristu ceļošanas paradumi.

Apkopojot informāciju par respondentu pamatdatiem (vecums, dzimums, dzīvesvieta), tika secināts, ka 80 % respondentu bija sievietes, bet 20 % vīrieši. Lielākais respondentu īpatsvars bija vecumā no 19 līdz 28 gadiem, kas sastādīja 51 %. Šīs vecuma grupas pārsvars ir skaidrojamas ar to, ka šīs vecuma grupas pārstāvji lielākoties ir studenti vai cilvēki, kuri strādā algotu darbu. No aptaujātajiem respondentiem, tika secināts, ka, 47 % respondentu vidējie ienākumi mēnesī (pēc nodokļu nomaksas) ir līdz 400 EUR, 19 % respondentu 400-700 EUR, 18 % saņem vairāk par

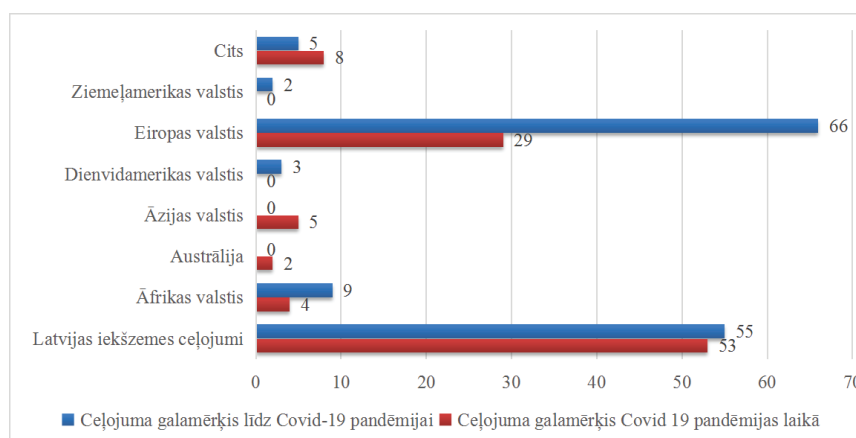
900 EUR, kas savā ziņā, izskaidro, kāpēc cilvēki maz ceļo, jo cenas tiek paaugstinātas visam, bet ar mazu ienākumu, nepieciešams izvērtēt prioritātes.

1. attēls. Respondentu atbilžu sadalījums jautājumā: “Vai Jūs pievēršat uzmanību epidemioloģiskās drošības pasākumiem Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai?” (autores veidots)

Jautājumā par uzmanības pievēršanu epidemioloģiskās drošības pasākumiem Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai, bija noskaidrot, cik daudz respondentu pievērš uzmanību epidemioloģiskās drošības pasākumiem Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai, pēc kā tika secināts, ka 90 % respondentu ir ļoti piesardzīgi, taču 10 % nepievērš uzmanību drošības pasākumiem, kas ļoti apbēdina, jo vīruss ir infekciozs un ātri izplatās no cilvēka uz cilvēku cieša kontakta laikā, klepojot, šķaudot un runājot. Tas var ilgstoši palikt uz virsmas un inficēt cilvēkus, ja viņi pieskaras piesārņotajai vietai un pēc tam viņu sejai, mutei, degunam un acīm (Kakkar, 2021). Drudzis, klepus, nogurums, smakas zudums un elpošanas problēmas ir bieži sastopami simptomi. Bieža roku mazgāšana, sociālā distancēšanās, karantīna un aizsedzošs klepus ir pasākumi, kas visbiežāk tiek ieteikti, lai novērstu infekcijas izplatību (Rocke et al., 2020). Tas, ka cilvēki nav piesardzīgi, iespējams var paildzināt Covid-19 pandēmijas saspīlēto situāciju un ierobežojumus.

Lai veiktu pētījumu, par to, vai iedzīvotāju ceļošanas paradumi mainījās ar Covid-19 ienākšanu pasaulē, bija nepieciešams noskaidrot, cik respondentu ir ceļojuši līdz Covid-19 pandēmijai, kā rezultātā, tika noskaidrots, ka 64% respondentu ceļoja līdz pandēmijai un 36% no ceļošanas atturējās. Saskaņā ar UNWTO datiem (2020), starptautisko tūristu skaits 2020.gada maijā bija samazinājies par 98 %, salīdzinot ar 2019.gadu. Pat vairākus mēnešus pēc pandēmijas sākuma, lielākā daļa valstu joprojām saskaras ar augšupejošu cīņu pret Covid-19 un starptautisko tūristu skaits, visticamāk, neatgriezīsies stāvoklī pirms Covid-19 vismaz divus līdz piecus gadus, līdz tam brīdim, kad lielākā daļa pasaules iedzīvotāju būs vakcinēti, un tiks atjaunots tūristu pārliecības līmenis, lai ceļojot uz ārzemēm (Dongoh et al., 2021). Tika uzdots jautājums, lai noskaidrotu vai ir mainījies ceļošanas biežums pirms pandēmijas un pandēmijas laikā, kas ļāva secināt to, ka ceļošanas paradumi ir mainījušies, jo Covid-19 pandēmijas laikā 46 % respondentu atzīmēja, ka atteicās no ceļošanas vispār un 36 % respondentu ceļo tikai dažas reizes gadā, bet līdz pandēmijai nebija neviena, kas neceļotu. To viennozīmīgi ietekmēja pandēmija, tās ierobežojumi, jo ceļošanas laikā būtu jāstāpās ar grūtībām, kā piemēram, Covid-19 testa nodošanu, karantīnas ievērošanu, kas arī rada liekas izmaksas.

2. attēls. Respondentu atbilžu sadalījums jautājumā: “Jūsu ceļojuma galamērķis līdz Covid-19 pandēmijas un pandēmijas laikā?” (autores veidots)

Atbildot uz jautājumu, kuram iespējams bija izvēlēties vairākus atbilžu variantus par to, uz kuriem respondenti izvēlas ceļot, kopējo atbilžu skaits par ceļojumiem līdz Covid-19 pandēmijai bija 140 un vairums jeb 66 respondentu atzīmēja, ka līdz Covid-19 pandēmijai izvēlējās ceļot uz Eiropas valstīm, kā arī 55 respondentu deva priekšroku Latvijas iekšzemes ceļojumiem, bet ar Covid-19 pandēmijas ienākšanu mūsu dzīvēs kopējo atbilžu skaits bija 101, no kurām 53 respondentu dod priekšroku Latvijas iekšzemes ceļojumiem. Kas, protams, nav slikti, jo pandēmija deva iespēju Latvijas iedzīvotājiem iepazīt savu valsti, tās apskates objektus, vietas un kopīgi pavadīt laiku ar ģimeni, tas

lika ikkatram no mums aizdomāties par savas zemes un ģimenes vērtībām.

Pēc respondentu atbildēm uz jautājumu: “Vai Covid-19 dēļ, ieplānojat ceļojumus uz vietām, kur ir mazāk cilvēku un augstas prasības Covid-19 infekcijas slimības mazināšanai?”, tika secināts, ka Covid-19 pandēmija, nav noteicošais, plānojot ceļojumu. Respondenti protams pievēršat uzmanību epidemioloģiskās drošības pasākumiem Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai, taču plānojot ceļojumu neizvēlas tās valstis un vietas, kur ir mazāk cilvēku un augstas prasības Covid-19 infekcijas slimības mazināšanai. Jautājumā par Covid-19 pandēmijas ietekmi uz respondentu ceļošanas paradumiem, tika secināts, ka lielāko daļu respondentu, kas sastāda 74 % no kopējā respondentu skaita, Covid-19 pandēmija ietekmēja ceļošanas paradumus. 86 % respondentu uzsver, ka Covid-19 pandēmijas rezultātā ceļošanai sāka izvēlēties vietas, kur atrodas mazāk cilvēku, citi atcēla visus plānotos ceļojumus, jo nepieciešamība veikt Covid-19 testus, pašizolācijas ievērošana pēc ceļojuma, piespiedu vakcinācija, neskaitāmi dokumenti un to pārbaude pat dodoties uz kaimiņvalsti, kā arī tas, ka daudzas iestādes un uzņēmumi bija slēgti un klātienē neapkalpoja, atturēja ceļot. Arī tāds faktors, ka, vairākas valstis bija “slēgtas” ieceļošanai, liedza ceļot, līdz ar ko ceļoja vairāk Baltijas valstīs, naktsmītnēs izvēloties kempingus, viensētas, izvairoties no viesnīcām, kur cilvēku drūzmēšanās parasti ir lielāka. Kā pārvietošanās veidu 74 % respondentu izvēlas ceļot ar privāto transportlīdzekli, kā arī nebija neviena respondenta, kurš būtu atbildējis, ka “Nekad” vai “Ļoti reti” izmanto savu privāto transportlīdzekli ceļojumam, ko varētu izskaidrot ar velmi norobežoties no apkārtējiem. Uz jautājumu: “Kādus tūrisma pakalpojumus Jūs izmantojat ceļojuma laikā?”, respondentu sniegtās atbildes apliecināja, ka kopumā visi tūrisma nozares sniegtie pakalpojumi tiek izmantoti, kas pozitīvi ietekmē jebkuras valsts ekonomiku.

Lai noskaidrotu, vai citi mainīgi apstākļi, kuri nav saistīti ar Covid-19 var ietekmēt vai mainīt ceļošanas ieradumus, tika secināts, ka 90% respondentu uzskata, ka arī bez Covid-19 pandēmijas ir pietiekoši daudz iemeslu lai atteiktos no ceļošanas. Citi apstākļi, kuri ietekmē ceļošanu tika atspoguļoti 1. tabulā.

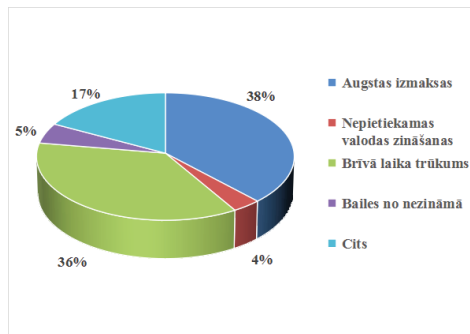
1. tabula

Citi mainīgi apstākļi, kuri ietekmē ceļošanas ieradumus (autores veidota)

Nr. p. k.	Citi apstākļi, kuri ietekmē ceļošanu	Respondentu skaits
	Situācija valstī, kura tiek apmeklēta	22
	Militārie konflikti	48
	Nepietiekamas valodas zināšanas	10
	Dabas katastrofas	13
	Mentālais stāvoklis	26
	Finanšu trūkums	48
	Straujais cenu pieaugums ceļojumiem	30
	Brīvā laika trūkums	10
	Nepārzina apmeklējamās valstis, to politiku, valodu	13

Apkopojot apstākļus, kuri ietekmē respondentu ceļošanas ieradumus, var secināt, ka straujais cenu kāpums, militārie konflikti ļoti uztrauc valsts iedzīvotājus, radot mentālās veselības problēmas. Pēc Amerikas Viesnīcu un viesnīcu asociācijas (AHLA) prezidenta domām, Covid-19 pandēmijas negatīvā ietekme uz viesnīcu nozari ir pat daudz sliktāka nekā 11. septembra uzbrukums un 2008.gada finanšu krīzes ietekme kopā (Musto, 2020). Uz jautājumu: “Kādu tūrisma pakalpojumu Jūs vēlētos, lai ievieš Latvijā, kāds tas būtu?”, lielākā daļa jeb 89 % respondentu neizvairījās no atbildes sniegšanas un dālijās ar idejām, ko vēlētos, lai Latvijas tūrisms tiktu papildināts. Respondenti vēlas, lai tiktu ieviests vairāk atpūtas kompleksu, “neparastas” mājiņas, kur palikt dabā, āra baseins, kuru varētu izmantot arī ziemā, rīta lidojumi ar gaisa balonu, akvaparks, takas virs koku galotnēm, lieli atrakciju parku parki, vairāk degustāciju pasākumu, kā arī aktivitāšu klāstu varētu papildināt ar daivingu, bet 11 % respondentu uzskatu, ka Latvijā ir pietiekami daudz tūrisma pakalpojumu. Latvijas valsts iedzīvotājiem katru gadu parādās daudz jaunu un labu ideju, ko varētu piedāvāt tūristiem, kā piemēram, namiņš kas iekārts kokos, stikla māja utt., tikai problēma ir cilvēku uzņēmībā, jo ne katrs ir tik drosmīgs lai uzsāktu un attīstītu savu darbību.

3. attēlā redzam, ka Latvijas iedzīvotāju dzīves ritms ir ļoti straujš, jo 36 % no respondentiem atzīmēja, ka neceļo brīvā laika trūkuma dēļ, bet 38 % respondenti atzīmē, ka neceļo augsto izmaksu dēļ.

3. attēls. Respondentu atbilžu sadalījums jautājumā: “Kāds iemesls ir tam, ka Jūs neceļojat?” (autores veidots)

Var secināt, ka Latvijas iedzīvotāji pirms doties ceļojumā, ļoti izvērtē savas finanšu iespējas. Lielākajā gadījumu skaitā, Latvijas valsts iedzīvotāji tomēr izvēlas ceļojuma finanses atvēlēt kādam citam mērķim. Taču 17 % respondentu atzīst, ka neceļoja Covid-19 pandēmijas dēļ, kas ietver sertifikātu esamību, mainīgos ierobežojumus gan valsts iekšienē, gan visa pasaulē, jo dodoties prom tu nezini vai varēsi mierīgi atgriezties mājās, vai uz atgriešanās brīdi robežas nebūs slēgta pandēmijas ieviesto ierobežojumu dēļ.

Secinājumi un priekšlikumi

1. Covid-19 pandēmija atstās negatīvas sekas, jo nevar paredzēt laika posmu, kurš nepieciešams, lai tūrisma nozare spētu atgriezties tādā līmenī, kāds tas bija līdz pandēmijai;
2. Uzņēmumiem nāksies pielikt lielas pūles lai nodrošinātu drošu vidi tūristiem, kā arī būs nepieciešami lieli naudas līdzekļi, kuri būs jāiegulda sava uzņēmuma reklamēšanā, jo ar Covid-19 pandēmijas uzliesmojumu, daudzi uzņēmumi un pakalpojumu sniedzēji jau ir aizmirsti, jo Covid-19 pandēmijas rezultātā respondenti ceļošanai sāka izvēlēties vietas, kur atrodas mazāk cilvēku, atturoties no braucieniem uz pieprasītām valstīm, apskates objektiem, kā arī dodot priekšroku mazāk pieprasītām naktsmītnēm, citi atcēla visus plānotos ceļojumus;
3. Latvijas valsts tūrisma sniedzējiem ir daudz iespēju jaunu produktu/pakalpojumu ieviešanai, jo pēc 89 % respondentu viedokļa ir nepieciešams papildināt gan jau esošo pakalpojumu klāstu, gan var ievest jaunus tūrisma pakalpojumus, kuru Latvijā nav nekur;
4. Cilvēku ceļošanas ieradumu maiņa var būtiski ietekmēt tūrisma industrijas turpmāko nākotni, jo risks inficēties, bailes zaudēt ieguldītos līdzekļus, kurus iespējams nevarēs atgūt, tika meklētas alternatīvas, iespējas pavadīt laiku netērējot lielus naudas līdzekļus, samazinot kontaktu ar apkārtējiem, cilvēki iespējams vēlēties palikt pie jau sev ierastās un stabilās ikdienas;
5. Tūrisma industriju ļoti ietekmēja Covid-19 pandēmija, bet neskatoties un ierobežojumu mīkstināšanu, nav skaidrības vai tūristi atsāk ceļošanu, jo Covid-19 pandēmija ir tikai viens no faktoriem, kurš ietekmēja respondentu ceļošanas ieradumus. Pēc Covid-19 pandēmijas seko - straujais cenu kāpums, militārie konflikti ļoti uztrauc valsts iedzīvotājus, daudziem radot mentālās veselības problēmas, jo nevar ietekmēt un mainīt šīs problēmas.
6. Tūrisma nozarē strādājošajiem ir jābūt ļoti uzmanīgiem, jo, neskatoties uz to, ka ierobežojumi tiek samazināti un pat atcelti, jādomā, kā turpmāk attīstīt savu biznesu, jo neviens nevar paredzēt, kad var tikt ieviesti Covid-19 ierobežojumi, kas nozīmē esošā piedāvājuma papildināšanu, uzlabošanu vai esošā piedāvājuma klāsta papildināšanu ar jauniem pakalpojumiem.
7. Nepieciešams pārdomāt reklāmu interneta resursos, jo Covid-19 pandēmija ir iemācījusi cilvēkiem visu nepieciešamo informāciju meklēt interneta resursos, ierobežojot kontaktus ar cilvēkiem.
8. Latvijā ir plašs tūrisma piedāvājuma klāsts, taču joprojām ir iespējas ieviest jaunus tūrisma produktus/pakalpojumus, kā arī ieviest jau esošu piedāvājumu daudzās reģionos.

Izmantotie avoti un literatūra

1. Bakar, A. N., Rosbi, S. (2020). Effect of Coronavirus Disease (Covid-19) to Tourism Industry. *International Journal of Advanced Engineering Research and Science (IJAERS)*, 7(4),189-193. <https://dx.doi.org/10.22161/ijaers.74.23>
2. Brencis, A. (2003). *Aktīvais tūrisms*. Biznesa augstskola Turība.
3. Dongoh, J., Wenjie, X., Lee, J., Lee, C. K., Woosnam, K. M. (2021). Residents' Perceived Risk, Emotional Solidarity, and Support for Tourism Amidst the Covid-19 Pandemic. *Journal of Destination Marketing & Management*, 19, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2021.100553>
4. Freijers, V. (2011). *Tūrisma mārketinga: uz tirgu orientēta tūrisma mikroekonomikas un makroekonomikas pārvaldība*. Biznesa augstskola Turība.

5. Yeah, S. S. (2020). Tourism Recovery Strategy Against Covid-19 Pandemic. *Tourism Recreation Research*, 46(2), 188-194. <https://doi.org/10.1080/02508281.2020.1805933>
6. Kakkar, S. (2021). The Outbreak of SARS-CoV-2 (Covid-19): Impact on International Tourism. *Journal of Globalization Studies*, 12(1), 145-158. https://www.socionauki.ru/upload/socionauki.ru/journal/jgs/2021_1/008.pdf
7. Lew, A. A., Cheer, J. M., Haywood, M., Brouder, P., & Salazar, N. B. (2020). Visions of Travel and Tourism After the Global Covid-19 Transformation of 2020. *Tourism Geographies: An International Journal of Tourism Space, Place and Environment*, 22 (3), 455-466. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1770326>
8. Molloy, J., Schatzmann, T., Schoeman, B., Tchervenkov, C., Hintermann, B., Axhausen K. W. (2021). Observed Impacts of the Covid-19 First Wave on Travel Behaviour in Switzerland Based on a Large GPS Panel. *Transport Policy*, 104, 43-51. <https://doi.org/10.1016/j.tranpol.2021.01.009>
9. Mozgis, D. (04.04.2022). Covid-19 pandēmija. <https://enciklopedija.lv/skirklis/65477-Covid-19-pand%C4%93mija>
10. Musto, J. (19.03.2020). *Hotel industry CEO: Coronavirus impact on hotels worse than after 9/11 and 2008 financial crisis combined.* <https://www.foxnews.com/media/chip-rogers-impact-to-hotel-industry-is-like-post-9-11-combined-with-2008-financial-crisis>
11. Rocke, J., Hopkins, C., Philpott, C., Kumar, N. (2020). Is Loss of Sense of Smell a Diagnostic Marker in Covid-19: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Clin Otolaryngol*, 45(6), 914-922. <https://doi.org/10.1111/coa.13620>
12. Silineviča, I., Gaile, J. (2007). *Tūrisma produkts. I daļa. Rēzeknes Augstskola.*
13. Silineviča, I., Zaļūksne, I., Deksnis, I., Silicka, I., Graudiņa, I., Puzule, A., Silineviča, V. (2001). *Tūrisma uzņēmējdarbības pamati. Rēzeknes Augstskola.*
14. Sumb, A. (2021). Assessing Financial Impacts of Covid-19 on Tourism and Hospitality Businesses in Papua New Guinea. *Contemporary PNG Studies*, 36, 14-27. <https://search.informit.org/doi/abs/10.3316/informit.356200843979327>
15. Westcott, M., Anderson, W. (2020). *Introduction to tourism and hospitality in BC* (2nd Edition). BCcampus.
16. Ziemele, A. (15.12.2021). *Aizvadītais gads lauku tūrismā.* <https://www.celotajs.lv/lv/news/item/view/1177>

Summary

Those working in the tourism sector need to be very careful, because despite the fact that restrictions are being reduced and even lifted, they need to think about how to develop their business in the future, because no one can predict when the Covid-19 restrictions may return, which means supplementing or improving the existing offer or adding new services to the range of offer. It is necessary to rethink the advertising on internet resources, as the Covid-19 pandemic has taught people to seek all the information they need from internet resources, limiting their contact with people. Latvia has a wide range of tourism offer, but there are still opportunities to introduce new tourism products/services, as well as to introduce an existing offer in many regions.